

electio mali non solum est recta quando propter hujusmodi electionem majus bonum acquiritur quam sit illud quo per tale malum privatur; immo potest esse recta quando per talem electionem, etsi nullum aliud bonum ab ipsa acquiritur, tamen vitatur majus malum quam sit illud quod eligitur. Constat autem quod majus malum est culpa inobedientiae et detestationis divinae ordinationis et justae voluntatis, qua vult aliquem damnari, quam sit ipsa damnatio pro quanto est pure poena, vel quam sit annihilatio, quam Deus posset juste velle alicui infligere, et sibi infligendam revelare, et circa hoc dare sibi praeceptum obedientiae et patientiae.

Consonat huic responsioni Henricus, duodecimo *Quodlibeto*, q. 13, ubi sic dicit: « Illud quod debet fieri secundum rectam rationem, tenet aequaliter apud omnes; nec de hoc debet aliter judicare sperans aliam vitam quam non sperans, nec catholicus et philosophus. Constat autem quod secundum rectam rationem eligendum est mori pro republica (x), sperando aliam vitam, non tam pro premio futuro, quam quia peccaret nisi vitam corporalem pro republica exponeret. Ergo non sperans aliam vitam, debet hoc eligere secundum rectam rationem, cum opera virtutum sint facienda, et opera vitiorum sint fugienda. Et sic pro republica debet quilibet eligere mori. Nec oportet addere *cum necesse fuerit*, sed *pro temeritate sua*. Nec oportet addere *pro salute reipublicae*, et *non pro jactantia et honore proprio*, quia fortis non esset. Unde dicit Philosophus, 3. *Ethicorum* (cap. 6): *Principaliter autem dicitur fortis, qui circa bonam mortem impavidus, et quaecumque inferunt talia, quae maxime sunt circa bellum*. Et, 9. *Ethicorum* (cap. 8): *Amicorum gratia multa agere, et, si oportet, mori*. Unde dicendum est quod turpiter viveret qui pro republica non se exponeret. Unde ad hoc tenetur jure naturae. Melius est autem bene mori, quam turpiter vivere: quia, licet per talem mortem bonum non acquireret, sed omnia amitteret, evitaret tamen malum culpae. » — Hec ille. — Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit: « Talis miser esset secundum veritatem, quia ad poenam descenderet, et bona praesentia amitteret. Sed miserior esset, qui (6) non se pro republica exponeret: quia culpam incurreret; major autem est miseria culpae quam poenae. » — Hec ille.

De praedictis dicit sanctus Thomas, primo *Quodlibeto*, art. 9. Arguit enim sic, primo loco: « Poena inferni est aeterna et irremediabilis. De peccato autem potest homo liberari per poenitentiam. Ergo magis debet velle peccare quam in inferno esse. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod culpa mortalis etiam de se per-

petua est, sed ex sola Dei misericordia remedium habet. Praeterea plus ponderat bonum divinum, contra quod agit culpa, bono naturae creatae, cui opponitur poena, quam perpetuitas poenae temporalitati culpae. » Item, secundo loco, arguit sic: « Poena inferni includit culpam: una enim de poenis inferni est vermis, id est, conscientiae remorsus de culpa. Culpa autem non includit poenam inferni. Ergo magis est eligenda culpa quam poena inferni. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod remorsus conscientiae non est culpa, sed consequens ad culpam. Et posset esse sine culpa, in eo qui habet conscientiam errantem de praeterito commisso: sicut si aliquis credat aliquid a se prius commissum esse illicitum, quod tamen erat licitum, et, dum ipse faceret, licitum reputabat. » — Hec sanctus Thomas.

Et haec de questione dicta sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

QUAESTIO II.

UTRUM CONFESSIO FACTA AB ILLO
QUI NON EST CONTRITUS NEC POENITENS, ALIQUID VALEAT.

QUATERUM circa decimamseptimam distinctionem *Quarti* quaeritur: Utrum confessio facta ab illo qui non est contritus, nec poenitens, aliquid valeat.

Et arguitur quod non. Quia confessio distinguitur contra contritionem et satisfactionem. Sed contritio et satisfactio non valent sine charitate. Ergo nec confessio.

In oppositum arguitur. Quia contritio valet sine actuali confessione, dummodo habeatur in proposito. Ergo similiter confessio valet sine actuali contritione.

In hac questione sunt tres articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio: Quod confessio facta sine contritione non valet, pro tempore quo fit, ad remissionem peccati quoad culpam vel poenam.

(x) non. — Ad. Pr.

(6) qui. — quia Pr.

Secunda conclusio est quod talis confessio, recedente fictione, incipit esse fructifera confitentis.

Tertia conclusio est quod taliter confessus non tenetur iterare confessionem prius factam, sed solum confiteri suam fictionem.

Has tres conclusiones ponit sanctus Thomas, presenti distinctione, q. 3, art. 4, in solutione primæ quæstiunculæ. Ait enim sic : « Confessio est actus virtutis, et pars sacramenti. Secundum autem quod est actus virtutis, est actus meritorius proprie. Et sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi. Sed secundum quod est pars sacramenti, sic ordinat confitentem ad sacerdotem, qui habet claves Ecclesiæ, qui per confessionem conscientiam confitentis cognoscit. Et, secundum hoc, confessio potest esse etiam in eo, qui non est contritus : quia potest peccata sua sacerdoti innotescere, et clavibus Ecclesiæ se subicere. Et quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen, recedente fictione, percipere incipiet, sicut etiam est in aliis sacramentis. Unde non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit; sed tenetur postmodum suam fictionem confiteri. » — Hæc ille.

Item, ibidem, arguit sic (arg. Sed contra) : Quilibet tenetur ad confessionem mortaliū. Sed (x), si aliquis semel confessus est, etiam in mortali existens, non tenetur ulterius ad confitendum eadem peccata : quia, cum nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse. Ergo non est de necessitate confessionis quod sit charitate formata. » — Hæc ille.

Ex quibus possunt formari rationes pro qualibet conclusione. — Pro prima siquidem, arguitur sic : Peccatum non remittitur, nisi adsit gratia et charitas. Sed confessus incontritus caret charitate et gratia. Ergo non consequitur remissionem peccatorum pro tunc. — Pro secunda vero conclusione arguitur sic : Non minoris efficacie est sacramentum poenitentiae quam sacramentum baptismi. Sed fictus suscipiens sacramentum baptismi, recedente fictione, consequitur ultimum effectum baptismi et rem sacramenti. Ergo similiter, fictus recipiens sacramentum poenitentiae, recedente fictione, consequitur ultimam rem sacramenti. — Pro tertia conclusione arguitur sic : Sicut est de baptismo, sic videtur esse de sacramento poenitentiae. Sed fictus recipiens sacramentum baptismi, non tenetur iterato baptizari. Ergo fictus recipiens sacramentum poenitentiae, non tenetur iterum confiteri ea quæ prius confessus fuit cum fictione.

Et in hoc primus articulus terminatur.

(x) Sed. — quæ Pr.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

CONTRA SECUNDAM ET TERTIAM CONCLUSIONES

I. Argumenta Durandi. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Et quidem, contra secundam et tertiam (x) arguit Durandus (dist. 17, q. 13), dicens : Aliquis potest dici non contritus et non poenitens dupliciter : uno modo, quia dolet de peccatis, sed non sufficienter; alio modo, quia non dolet de peccatis, nec pro tunc abstinere proponit. Primo modo confessio facta a non contrito, valet. Quia nulli potest constare de sufficienti contritione; et ideo, ad hoc quod excusetur a transgressionem præcepti de confessione, sufficit quod reputet se contritum. Et credibile est quod Deus suppleat residuum : aut quia (y) per absolutionem, virtute clavium, præcedens dolor (z), qui fuit insufficiens, efficitur tunc sufficiens; aut quia (z) postmodum, superveniente contritione, dimittitur peccatum. Nec tenetur ad iterandum confessionem prius factam. Si autem sit incontritus quia non poenitet nec pro tunc abstinere proponit, sic est difficilior quæstio. Circa quam sunt duo modi dicendi. Primus, quod talis confessio valet ad remissionem culpæ : quia improbitus, quando confitetur et absolvitur, licet tunc non recipiat fructum absolutionis, tamen, recedente fictione, recipiet; sicut de baptismo dictum est. Et forte ratio huius opinionis est, quia, sicut in baptismo imprimitur character, ad quem, recedente fictione, consequitur gratia, sic, in poenitentia, recipitur quedam dispositio, vel ornatus, ad quem, recedente fictione, sequitur gratia, per quam est remissio peccatorum. Sed istud non videtur aliis, propter tria.

Primo. Quia nullus talis ornatus imprimitur a sacramento poenitentiae, sed est adinventio ficta.

Secundo. Quia, si aliquid tale imprimitur, non manet nisi cum gratia; alioquin multiplicaretur in eodem secundum numerum, cum contingat iterari confessionem et absolutionem de eisdem peccatis, et, iterata causa, iteratur effectus; quod est inconveniens. Si autem non manet nisi cum gratia, non imprimitur nisi per confessionem et absolutionem per quam confertur gratia; quod non est in proposito.

Tertio. Quia, dato quod talis ornatus posset esse cum gratia et sine gratia, ad ipsum non sequeretur gratia, recedente fictione quacunque, cum indiffe-

(x) et tertiam. — Om. Pr.

(y) quia. — quod Pr.

(z) virtute clavium, præcedens dolor. — præcedens dolor, virtute clavium Pr.

(z) quia. — Om. Pr.

renter se habeat ad gratiam et ad privationem ejus, sicut prius dictum est de charactere baptismi.

Quarto. Arguitur contra illum modum, et pro alio, scilicet quod talis confessio non valet ad remissionem culpæ, nec pro tunc, nec recedente fictione. Quia talis inpenitens: aut confitetur suam inpenitentiam, quæ est propositum non abstinendi; aut non. Si non confitetur, tunc est fictus fictione quæ est speciale peccatum et contemptus sacramenti; et ita confessio ejus non est integra, cum omittat confiteri illud peccatum. Confessio autem quæ non est integra, non valet, sed est iteranda. Ergo, etc. Si vero confitetur talem fictionem, non debet absolvi. Quia minister, cum sit instrumentum principalis agentis, scilicet Dei, non debet aliquem absolvere, quem scit a Deo non absolvi; sicut instrumenta artis non agunt nisi prout moventur a principali movente. Sed sacerdos scit illum qui non penitet, a Deo non absolvi. Ergo nullo modo debet talem absolvere. Et ideo dicit Dionysius, in fine *Ecclesiasticæ Hierarchiæ* (2), quod sacerdotibus utendum est virtutibus hierarchicis quomodo divinitas eos moverit. Si autem sacerdos presumat de facto talem absolvere, peccat, sicut ille qui a divino ordine avertitur. Nec absolutio consequitur effectum aliquem: quia virtus sacramentorum est principaliter a Deo, non autem a sacramentis, vel ministro, nisi sicut a *causa sine qua non*. Et ideo qui sic confitetur, et de facto absolvitur, tenetur iterum eadem confiteri, et de eis absolvi. — Hæc Durandus, in forma, etc.

II. Argumenta Godofridi. — Contra easdem conclusiones arguit Godofridus, quinto *Quodlibeto*, q. 12 (3), multipliciter.

Primo. Quia, si aliquis virtute absolutionis factæ consequatur gratiam postea et non statim, hoc est quia aliqua dispositio imprimitur in anima, ad quam sequitur gratia, cessante impedimento, quod est fictio, quæ manet, transeunte absolutione; sicut post baptismum remanet character, ad quem sequitur gratia, recedente fictione. Sed hoc non potest poni in absolutione sacramentali: quia, si ibi aliqua dispositio imprimitur, non manet quamdiu absolutio impeditur. Ergo non potest poni quod in fide confitente, vi absolutionis præterite sequatur postea gratia et remissio peccatorum. Minor patet. Quia illa dispositio, aut potest manere cum peccato, aut non. Si non, ergo nulla talis facta est in fide confitente, cum remanserint peccata. Si autem potest manere cum peccato, tunc habens ex una absolutione talem dispositionem, si iteraverit peccatum, non tenetur iterum confiteri: quia habet dispositio-

nem quæ innata est per sacramentalem absolutionem, ad quam debet sequi gratia et remissio peccatorum, nisi sit impedimentum ex parte hominis. Hoc autem non videtur conveniens. Ergo inconveniens est ponere talem dispositionem manentem in fide, per quam postea sequatur remissio peccatorum.

Secundo. Quia de ratione sacramenti penitentiae, vel penitentiae sacramentalis, est habere istas tres partes simul, saltem in proposito, scilicet confessionem, contritionem et satisfactionem; nec sufficit unum eorum sine alio, in re, vel in proposito. Sed illa non sunt in fide confitente, nec in re, nec in proposito. Ergo ejus confessio non est pars vere penitentiae sacramentalis; nec, per consequens, liberatur, nisi confitendo iterato, confessione quæ sit pars vere penitentiae.

Tertio. Quia talis fictus, saltem facto mentitur, et committit novum peccatum, fingendo se velle dimittere peccatum; quod quidem non confitetur. Et sic ejus confessio non est integra. Ergo debet haberi pro nulla. Et sic non tollitur obligatio præcepti per eadem confessionem.

Quarto. Quia ista fictio: aut est falsa assertio, quæ confitens assertit se contritum, cum non sit; vel est defectus purus displicentie de peccato. Si primo modo, tunc committit novum peccatum, quod non confitetur; et sic confessio nulla est, quia non est integra. Si secundo modo, aut tenetur confiteri fictionem illam, aut non. Si non, hoc est contra 6, qui ponit quod debet confiteri fictionem. Si sic, Contra. Quia non potest confiteri fictionem modo quo debet, nisi dicat in speciali quod talia peccata in speciali confessus fuit sine displicentia; quia sic solum reducuntur ad notitiam sacerdotis omnia peccata confessa; nisi forte confiteretur eadem cui prius, et tunc sufficeret dicere: *Confessus fui vobis sine displicentia, et de hoc confiteor*. — Item, cum defectus talis displicentie non dicat speciale peccatum, non videtur quod indigeat speciali confessione, si in confessione tali confertur aliquid unde recedente fictione consequatur remissio peccatorum; sicut etiam baptizatus cum fictione non indiget alio sacramento ad tollendum reatum illius fictionis, nisi quod recedat fictio (4). Sic ergo sequitur quod fide confitens tenetur iterum confiteri: ita quod, si redit ad eum cui prius confessus fuit peccata sua, si ille habeat memoriam, sufficit confiteri in generali fictionem suam; si autem alii, tenetur totum iterare in speciali.

Quinto. Quia rationes alterius partis non valent. Quæ sunt potissime tres. *Prima* est: Quia confessio quæ est pars penitentiae quæ est sacramentum, non requirit nisi quod homo ordinet se ad sacerdotem.

(2) Cap. 7, III, § 7. Cfr. *Magno. Patrol. græc.*, tom. 3, col. 263.

(3) In manuscripto Godofridi Bibliothecæ Vaticaniæ (cod. lat. 1631), hæc argumenta reperiuntur, *Quodlibeto* 9, q. 10.

(4) *petit*. — Om. Pr.

(5) *totum*. — solum Pr.

notificando ei peccata sua, et subijciat se clavibus Ecclesie. Sed hoc potest facere tam fictus quam contritus. Ergo confessio sic facta sufficit ad poenitentiam prout est sacramentum, ita quod non oportet eam (α) iterare; tenetur (β) tamen suam fictionem confiteri. — *Secundo*. Quia fiete confitens implet preceptum Ecclesie. Sed non implet nisi faceret illud quod requiritur ex parte confessionis. Ergo, etc. — *Tertio*. Quia sacramentum novæ legis est rememorativum, demonstrativum et pronosticum. Sed pronosticum est respectu futuri. Ergo sacramentum novæ legis respicit gratiam futuram. Et sic (γ), licet aliquis per confessionem præsentem, dato quod non conteratur, non habeat gratiam, tamen potest eam vi confessionis factæ habere in futuro. Ergo, etc.

Sed iste rationes non cogunt. Quod patet discurrendo per singulas. Quia *ad primam* diceretur quod confessio quæ est pars poenitentiae sacramentalis proprie accepta, requirit displicentiam peccati, sine qua non est perfectum sacramentum poenitentiae, propter defectum materie convenientis, quæ debet esse peccator contritus vel attritus; licet sit ibi aliquid pertinens ad confessionem sacramentalem, quia confessor (δ) tenetur celare audita sub sigillo confessionis, ad quod tenetur etiam si nullam absolutionem impenderit. — *Ad secundam* dicendum quod preceptum de confitendo absolute non est preceptum Ecclesie, sed Dei; sed confiteri tempore determinato est preceptum Ecclesie. Unde dicendum quod simplex narratio peccati sufficeret ad implendum preceptum Ecclesie, non tamen ad implendum preceptum Dei, sine displicentia. Vel potest dici quod etiam non implet preceptum Ecclesie; quia ejus confessio, ut dictum est, non est integra. Item, etiam non satisfacit intentioni Ecclesie, quæ intendit confessionem faciendam ad receptionem Eucharistie dignam, ad quam requiritur displicentia peccati. — *Ad tertiam* dicendum quod sacramenta novæ legis non dicuntur signa pronostica respectu gratiæ formaliter sanctificantis, sed magis demonstrativa; quia semper in eis confertur gratia, nisi sit defectus ex parte recipientis. Sed dicuntur signa pronostica respectu quorundam aliorum; puta, respectu conjunctionis Christi et Ecclesie, dicitur matrimonium signum pronosticum. Et ideo argumentum procedit ac si essent signa pronostica respectu gratiæ. Et ideo non valet. — Hæc Godofridus, in forma.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

(α) cum — Om Pr

(β) tenetur — sequitur Pr

(γ) sic — Om Pr

(δ) confessor — Om Pr

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

AD ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM ET TERTIAM CONCLUSIONES

I. Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est ad argumenta. Et quidem ad argumenta Durandi respondet Petrus de Palude (dist. 17, q. 8). Unde

Ad primum dicit quod, « licet non in omnibus sacramentis eodem modo ornatus imprimatur (quia in Eucharistia, cujus essentia consistit in consecratione materie, ornatus non imprimatur nisi in usu; et tunc in sola materia, scilicet in speciebus; est ista virtus, quia verba jam transierunt; sed qui intus continetur, potest gratiam sicut vult imprimere); tamen, cum omnia sacramenta gratiæ in hoc conveniant quod est conferre gratiam, et non conferant eam effective, sed dispositive, probabile est quod, sicut in imprimantibus characterem pro dispositione imprimatur character, sic in non imprimantibus characterem imprimatur aliquid consimile disponens. » — Hæc Petrus.

Ad secundum dicit quod, « cum talis ornatus non habeat contrarium, sicut nec character, nihil ipsum corrumpit, sed indelebilis est. Et si iteratur idem sacramentum in specie, intenditur ornatus. Nec propter hoc gratia intenditur, si devotio minuat; sed, ceteris paribus, augetur. — Vel potest dici quod character non solum imprimatur ut sit dispositio ad gratiam, sed ut sit signum distinctivum et mancipativum ad aliquod sacrum; unde est indelebilis, sicut et ceteræ consecrationes. Ornatus autem solum imprimatur ut sit dispositio ad gratiam in fieri; unde, ipsa adveniente, cedit; et quousque advenit, non recedit, sed, cum eam introduxerit, ut seta filum, et timor servilis charitatem, ei cedit. — Vel dicendum melius, quod sicut virtus in sacramento manet quousque dispositionem causaverit, quæ causata, esse desinit; sic dispositio causata, quæ non est character, sed ornatus, tantum durat usque ad infusionem gratiæ inclusive; quæ habita, desinit esse, sicut dispositio actualis non manet. »

Ad tertium respondet quod, « licet ornatus possit stare cum privatione gratiæ, tamen de se est dispositio ad gratiam, sicut diaphaneitas est dispositio ad lucem, quæ tamen, luce subtracta, manet in tenebris eodem numero. » — Hæc Petrus.

Ad quartum dicit primo, quod « prima pars illius rationis secundum rei veritatem bene concludit. Quia, secundum omnes, confessio non integra, est ex integro iteranda; et, nisi sit integra, est totaliter nulla, nec est verum sacramentum. Unde nec tunc

nec postea potest habere effectum; nisi quod, si confiteretur eidem, sicut communiter homines faciunt suis curatis, sufficeret dicere fictionem non dictam, et, recedente fictione, haberet effectum ex contritione, non ex sacramento, quia nullum fuit, nisi in casu. » Secundo, dicit quod « concedendum est quod, si confiteatur fictionem, non est absolvendus, etiam sub conditione, si prius confiteatur; quia primo fuit Lazarus a Domino suscitatus, quam a discipulis solutus. » Tertiò, dicitur quod, « si de facto absolvitur, sicut abusus baptismi et fictio non impediunt characterem; sic, dato quod sacerdos erret, et iste sit fictus, non impedit forte effectum ornatus. » Quarto concordat dicta Durandi cum dictis sancti Thomae, ponendo quatuor conclusiones. « *Prima* est quod talis non est liberatus a precepto divino, si non habuit intentionem confitendi et absolvendi sacramentaliter, sed deridendi: quia sine intentione non potest suscipi essentia sacramenti, quae consistit in usu; et tunc tenetur iterum confiteri. Et idem est si intendebat implere preceptum, et sacramentum verum suscipere, quod Ecclesia dat, tamen nullam habebat poenitentiam de peccato; recepisset quidem verum baptismum, ordinem et alia sacramenta, sed non poenitentiam; quia pars essentialis hujus sacramenti, quod consistit in actu suscipientis, est actus interior; unde sine eo non est; sicut non esset matrimonium, si quis intenderet verum sacramentum suscipere, non tamen consentiret nisi in carnalem copulam, et ad tempus. *Secunda conclusio* est quod, si fuit talis poenitentia, quae sine sacramento sufficisset, tunc fuisset contritio. Nec sic currit questio, quia non fuisset fictio. *Tertia conclusio* est quod, si fuisset talis attritio, quae non sufficeret sine sacramento, sed cum ipso, tunc etiam facta esset contritio vi clavium, et fugata fictio. Nec adhuc currebat questio. *Quarta conclusio* est quod, si fuisset talis poenitentia quae nec cum sacramento esset sufficiens ad gratiam, tunc vera est opinio sancti Thomae, quod, fictione recedente, incipit valere confessio, et non tenetur confiteri nisi fictionem: ut puta si habuit dolorem quidem imperfectum (1), sed non sufficienter conscientiam discussisset, putabat autem discussisse quantum sufficiebat; vel si debebat de praeterito, non proponens cavere in futuro, aut e converso; vel non erat dolor maximus, sicut debet; ipse tamen secundum conscientiam suam non erat ita fictus, licet secundum veritatem esset, et sic nihil celavit quod crederet mortale, et, per consequens, secundum suum iudicium, concurrerant omnia quae erant necessaria; postea autem certificatus de errore suae conscientiae, poenitet de illo defectu, qui, quia erat error juris divini, non tollit fictionem respectu ultimi effectus sacramenti (quia

improbabilis, et non excusat), sed tamen, eo ipso quia error, tollit fictionem quae excluderet essentiam sacramenti; unde verum sacramentum fuit; propter quod, fictione recedente, sive ex pactione, sive ex ornatu remanente, effectum habebit. — Et mirum est quomodo illi qui dicunt poenitentiam interiorem non esse partem sacramenti, negant poenitentiam valere postea, cum tamen omnia fuerint quae ipsi ponunt de essentia sacramenti, quibus positis, omne sacramentum habet effectum suum, vel tunc, vel postea, recedente fictione. Sed ipsi dicerent quod hoc non est verum in sacramentis iterabilibus. Contra quod, est quod (2) matrimonium quod non habuit consensum, sed deceptionem, cum verbis, postea confirmatur ex solo consensu superveniente; sed, supposito quod consensus sit de essentia matrimonii, si a principio defuit, postea, ad hoc quod matrimonium sit, non sufficeret consensus novus sine exteriori signo; nisi dicatur quod signum quod praecessit, sufficit; quod forte non est verum, quia simul debent concurrere hae partes sacramenti. — Ex his patet quod opinio sancti Thomae potest multis modis salvari. *Uno modo*, scilicet qui dictus est, loquendo de illo qui fictus est privative, non positive: quia scilicet habet dolorem ita imperfectum, quod nec cum sacramento actu suscepto sufficeret ad contritionem; nihilominus tamen hanc imperfectionem, quae est fictio, non confitetur, quia credit esse sufficienter dispositus; et sic non scienter celat peccatum, quod fuit in hoc quod non examinavit conscientiam suam sicut debuit. Tali ergo, qui verum sacramentum suscipit, ornatus imprimatur; sed gratia non datur. Sed postea, quando redit ad cor, et recolit se non bene fecisse debitum suum, et ex negligentia aliqua oblitum, incipit valere confessio. Et non tenetur confiteri illa quae tunc confessus fuit, quia non fuit dimidiata ex intentione; sed solam fictionem illam. Si autem fuisset sic tunc positive celata, fuisset confessio nulla. Vel, si fuisset confessa, non debuisset dari absolutio. Sed, si fuisset data, dubium est utrum ornatum impressisset. In quo casu non potest sanctus Thomas intelligi. *Secundo modo* potest intelligi, quando est positiva fictio, quantum ad hoc quod non dolet, nec proponit abstinere; tamen ista fictio non occurrit sibi ut confitenda, nec actu cogitat quod teneatur eam confiteri. Tunc enim sicut de peccato quod occurrit quidem, sed non credit quod sit peccatum, aut quod sit mortale et de necessitate confitendum, idem est ac si fuisset oblitum per negligentiam, nec fecisset debitum suum de scrutando (3) conscientiam. In quo casu, solum illud est confitendum; et est verum sacramentum; licet hic sit ignorantia juris divini, ibi facti. Et hoc modo potest sustineri dictum Thomae, dist. 21, q. 2, art. 2.

(1) quod. — quia Pr.

(2) scrutando. — servando Pr.

(1) imperfectum. — perfectum Pr.

in solutione ultimi argumenti, quod « ignorantia juris divini non excusat a fictione ». Ergo talem vocat fictionem. *Tertio modo* potest sustineri, ut supra tactum est, in illo qui confiteretur eidem cui prius, quantum ad hoc quod non oporteret reiterare, etiam si non recoleret; quia nec ubi est integra, oportet quod recolat actu de principio quando est in fine; et maxime quia hic sufficit absolvere ab omnibus, et injungere poenitentiam pro fictione, et pro aliis quod faciat poenitentiam sibi injunctam tunc (z). Sed tunc alia pars non videtur posse sustineri, scilicet quod non habeat effectum tunc, sed recedente fictione; quia nullum sacramentum fuit, nec, per consequens, ullum habuit effectum tunc, nec post habere potuit; licet, quantum ad primam partem, posset dici probabiliter, quod Thomas refert se ad ea quæ communiter et de jure communi accidunt, quod homo confiteatur curato suo. — Hæc Petrus, et bene.

Potest tamen dici brevius ad **quantum argumentum**, quod talis fictus non semper in casu quo non confitetur suam fictionem, dimidiat suam confessionem secundum suam æstimationem, nec contemnit sacramentum, nec semper committit in hoc speciale peccatum, nec semper tenetur illud pro tunc confiteri, sed aliquando, et aliquando non, ut dictum est, et latius dicitur. Et ideo oportet distinguere de multiplici fictione: quia talis posset esse fictio, in qua dicta Durandi et Godofridi haberent locum; puta cum confitens non intendit recipere sacramentum, sed deridere Ecclesiam; vel cum intendit recipere sacramentum, sed non rem sacramenti; vel cum intendit utrumque suscipere, tamen nullam habet poenitentiam de peccatis; vel, licet poeniteat de præterito, proponit non cavere de futuro, vel e contra, proponit cavere in futurum, sed non dolet de præterito, et hoc ipsum actu considerat. Talis enim fictio totaliter evacuat essentiam sacramenti, et consequenter omnem ejus effectum; et tenetur iterum confiteri totum. Est autem multiplex alia fictio, in qua locum habent dicta sancti Thomæ, ut bene dicit Petrus.

Et hæc sufficiant ad objecta Durandi.

II. Ad argumenta Godofridi. — Ad argumenta Godofridi, respondet Bernardus de Gannato, in impugnacionibus Godofridi, *Quodlibeto* 5, q. 12, ubi sic dicit: « Quæstio quam Godofridus ponit et tenet, non est vera: quia qui fictus confitetur integre peccata sua (vocando fictum non contritum, sicut ipse vocat), non tenetur iterum confiteri eadem peccata, de quibus non contritus confessus est. Quod patet. Primo, quia nec ex obligatione divina, nec ecclesiastica, obligatur quis ad id quod est impossibile ei. Sed impossibile est quod aliquis

sciat se contritum; quia contritio non est vera contritio sine gratia, quam nullus, secundum communem cursum, potest scire se habere. Ergo, si non contritus teneretur iterum confiteri, cum nullus sciat utrum fuerit contritus, nullus sciret utrum teneretur iterum confiteri; et sic nunquam sciret se absolutum ab illa obligatione respectu cujuscunque peccati de quo confessus sit; quod est inconveniens. Unde, cum homo non possit hoc scire, utrum sit contritus, non potest ad hoc determinate obligari ut confiteatur cum contritione. Sed obligatur ad contritionem in confessione, sicut ad alia præcepta affirmativa adimplenda; ad quæ obligatur absolute, sed non quod impleat ex charitate; quia tunc peccaret quodcumque non impletet ea ex charitate, et omnis (z) peccator, vel quicumque alius, qui honoraret parentes non existens in charitate, peccaret mortaliter honorando parentes, quia transgrederetur præceptum; quod nullus diceret. Non ergo absolute sumus obligati ad servandum præceptum ex charitate, sed ad servanda absolute. Unde qui non honoraret parentes quando oportet, peccaret sicut transgressor præcepti. Ad hoc tamen quod observatio præceptorum sit utilis, sumus obligati ad servandum et implendum ea ex charitate; quia non sunt nobis utilia ad vitam, nisi cum charitate impleantur. Non sunt ergo obligativa ad poenam sensus, si non impleantur cum charitate; sed sunt privativa vite æternæ, id est, non utilia ad eam. Et similiter dicendum est in proposito, quod homo obligatus est ad confitendum absolute: ita quod implet præceptum de confessione, confitendo integre; sed non est ei utile ad vitam æternam sine contritione, vel tunc presente, vel futura. Unde dicere quod confessus non contritus teneatur iterum confiteri, est obligare hominem ad iterum et iterum confitendum omnia de quibus confessus est, cum nunquam sciat se fuisse contritum. — Sed forte dicēs quod non est idem nescire se esse contritum, et scire se non esse contritum. Unde bene verum est quod nullus scit se esse contritum; sed bene potest scire se non esse contritum, quia bene potest scire si peccata de quibus confessus est, displicuerunt ei, et si fuit in proposito iterum committendi. In primo casu, non tenetur homo iterum confiteri, quia, scilicet non potest scire affirmativam, scilicet se esse contritum. Sed negativam potest scire, scilicet non esse contritum, propter actus contrarios contritioni, qui sunt complacentia de peccato præterito, et voluntas committendi in futuro. — Dicendum quod homo obligatur ad confitendum peccata homini, ex præcepto divino, ut sic subiciat se clavibus Ecclesie, quæ debent in eo operari per hominem ministrum Dei et Ecclesie. Ut ergo homo sciat peccata, et poenitentiam debitam imponat, ordinata est confessio.

(z) non semper. — Ad. Pr.

(z) omnis. — cui Pr.

Hoc autem totum potest fieri in illo qui scit se non esse contritum : quia et ipse peccata propria potest dicere, et potest condignam poenitentiam pro eis a sacerdote recipere ; quam implebit recedente fictione ; et sic valebit totum, dummodo peccatum fictionis confiteatur. Tenetur ergo Deo et homini. Sed ab obligatione qua tenetur Deo reconciliari, nunquam deobligatur sine contritione ; quia, nisi habeat eam, nunquam restituitur ad amicitiam divinam. Homini autem non est obligatus propter ejus reconciliationem, quia hominem istum non offendit directe ; sed est obligatus ad dicendum peccata sua homini, et recipiendum poenitentiam quam taxabit. Ergo, licet sciat se non esse contritum, absolvitur ab obligatione qua obligatus erat homini ex praecepto divino et ecclesiastico. Si tamen sacerdos adverteret istam fictionem, scilicet quod non doleret de peccatis praeteritis, nec proponit cavere a futuris, non deberet eum absolvere. In solvendo autem rationes suas, appa- rebunt aliae rationes. » — Haec Bernardus, in forma.

Ad primum ergo Godofridi, dicit quod, « sicut per sacramenta quaedam imprimitur character, sic et per alia imprimitur quaedam dispositio in anima, ut nullum sacramentum sit sine aliquo effectu, dummodo rite conferatur, et rite suscipiatur. Ad hoc autem quod absolutio sacramentalis conferatur rite, requiritur ex parte conferentis auctoritas, et notitia de peccatis, de quibus judicat ; ex parte recipientis, requiritur ministratio materiae, quae sunt peccata. Unde (x) fiat talis ratio : Omne sacramentum habens debitum ministrum, et debitam formam et materiam, et debitum recipiens, aliquid operatur. Sed sic est in casu nostro : quia sacerdos est debitus minister, et utitur debita forma ; item est ibi debita materia, scilicet peccata ; et recipiens absolutionem ab homine, scilicet peccator, qui, licet sit fictus, et non recipiat absolutionem a Deo, quia non infunditur ei gratia, recipit tamen absolutionem humanam ab homine : ita quod, sicut in baptismo, non obstante fictione, imprimitur character, et non gratia, quia gratia opponitur fictioni, et non characteri ; ita in absolutione imprimitur dispositio quaedam, et non gratia, quia dispositio ista non contrariatur peccato, sicut nec character. Et ideo ponunt doctores talem dispositionem imprimi in anima in virtute sacramenti, ut sacramentum habens omnia quae debet habere, excepta fictione, non careat omni effectu ; sicut cum baptismus habet omnia quae debet habere, non impeditur ab impressione characteris, propter fictionem recipientis. Et est simile in naturalibus : cum ignis calefaciat aquam, non potest aliquando eam convertere in seipsum ; licet tamen non convertat, ita scilicet quod non imprimat formam substantialem in materia aquae, imprimat tamen quandam dispositionem, scilicet

calorem ; unde si non possit habere totum effectum, habet tamen dispositionem ad principalem effectum. Sicut omnino est in proposito : quia, cum sacramentum non potest habere principalem effectum, qui est remissio peccatorum, quantum ad absolutionem, imprimat tamen quandam dispositionem ad effectum principalem ; et ideo, recedente illo quod impediabat principalem effectum sacramenti, ista dispositio operabitur in virtute sacramenti, sicut si sacramentum esset praesens, et fiet tunc remissio peccatorum. Quod ergo dicit, quod illa dispositio non manet quamdiu absolutio impeditur ; — dicendum quod manet quousque habeat effectum suum in virtute sacramenti collati. Quod ergo probat, quod non ; — dicendum quod illa dispositio potest manere cum peccato, sicut et character. Et quod dicit, quod habens talem dispositionem, si iteraverit peccata, non teneretur iterum confiteri ; — dicendum quod illa dispositio non agit nisi in virtute sacramenti collati, id est, absolutionis ; et ideo solum habet virtutem ad illa peccata quae fuerunt materia absolutionis ; et ideo non oportet illa, sed alia confiteri iterum. Unde patet quod ratio non concludit : quia illa dispositio non agit nisi virtute absolutionis praeteritae, quae non potest se extendere ad peccata futura. » — Haec Bernardus.

Ad secundum dicit quod « de ratione verae et sacramentalis poenitentiae sunt praedictae tres partes ; nec habet totam suam efficaciam sine tribus partibus. Unde nec in fide confitente habebit perfectam efficaciam sine contritione. Sed ordo inter partes, licet sit conveniens ut contritio precedat, non tamen est necessarius ; sed sufficit ut contritio sequatur ; quia etiam per solam contritionem remittuntur peccata, quantum ad Deum, cum solo proposito confitendi, quia homo est obligatus ad confessionem ; et ideo, facta confessione, si superveniat contritio, habebit, in virtute confessionis praeteritae, suam efficaciam. Unde etiam potest formari alia ratio : Quia non minus potest confessio praeterita quam futura ; immo magis, quia praeterita habet illam dispositionem imprimere, quae dicta est, quam non imprimat futura, quantumcumque habeatur in proposito. Sed contritio cum proposito confessionis futurae, simpliciter delet peccatum : ita quod non tenetur confiteri, nisi semel habita opportunitate ; quam si non haberet, nihilominus absolutus esset. Ergo et contritio, virtute confessionis praeteritae, sufficit ad delendum peccatum totaliter : ita ut nulla obligatio, nec quoad Deum, ratione praesentis contritionis, nec quoad Ecclesiam, ratione praeteritae confessionis et absolutionis, remaneat. Confirmatur ratio. Quia unumquodque virtuosius est in re et in esse reali, quam in proposito. Sed confessio praeterita, fuit in esse reali, et dimisit praedictam dispositionem. Ergo non minus fecit quantum ad omnia, quam confessio habita in proposito. » — Haec Bernardus, et bene.

(x) Unde. — ut Pr.

Ad tertium dicit quod « talis fictus non committit novum peccatum, sed novam conditionem peccati. Non pœnitere enim de peccatis præteritis, vel non proponere cavere a futuris, non est nisi circumstantia peccati, quæ potest aggravare peccatum, quæ tamen non trahit ad aliud genus peccati. Unde non est necessarium eam confiteri, licet congruum sit. Et ideo confessio integra est. Unde argumentum supponit falsum, quod ista fictio sit novum peccatum. — Sed forte dices quod accedere indigne ad confessionem, est novum peccatum. — Dicendum quod non: quia accedere ad confessionem ut homo solvat obligationem ad quam se reputat obligatum, non est malum per se; nec non displicentia de peccato de novo advenit, quia etiam nec prius de peccato dolebat; unde nullum novum peccatum committit; sed circumstantiam, quia ubi confitetur peccata, ad hoc quod confessio valeat ei, tunc deberet conteri de peccatis. Unde patet quod ratio non concludit. » — Hæc Bernardus.

Ad quartum dicit quod, « si (x) talis affirmaret se contritum, cum non sit, adhuc forte non impediretur fructus confessionis, saltem sequens. Quia tale mendacium non est perniciosum; quia non fit in detrimentum alterius, quia de se non est mortale; unde est officiosum. Peccatum autem veniale non facit confessionem non esse integram, si non dicatur in confessione, cum non sit absolute necessarium peccata venialia confiteri. Adhuc autem minus peccat mentiundo facto, scilicet simulando se contritum, cum non sit: quia mendacium facti non est ita grave sicut verbi, quia factum non est ita ordinatum ad significandum aliquid sicut verba; unde etiam Doctores ponunt quod non omnis hypocrisis est peccatum. Et ideo, sive facto, sive verbo, dicit se contritum, cum non sit, non impeditur integritas confessionis. De confessione autem fictionis, cum non trahat in aliud genus peccati, non tenetur eam confiteri; si tamen confitetur, bene facit. Quod ergo dicunt Doctores, quod debet illam fictionem confiteri, verum est quod sic debet eam confiteri, sicut debet vitare venialia, quæ quilibet vitare debet; tamen, si non vitat, non peccat mortaliter; quia tunc, peccando venialiter, peccaret mortaliter; quod falsum est. Unde nec in speciali nec in generali tenetur confiteri peccata prius confessa, nec etiam fictionem. Unde sufficit quod recedat fictio.

Sed tunc est difficultas: quia, si fictio non est nisi venialis, vel quoddam aggravans, sicut veniale, cum veniale non impediat gratiam, videtur quod vel talis fictus recipiat gratiam (quod nullus ponit), vel quod talis fictio sit peccatum mortale, per quod gratia impeditur. — Et dicendum quod in ista fictione considerantur duo: unum materiale, scilicet non pœnitere de peccatis; et aliud formale,

scilicet accedere ad confessionem cum ista impœnitentia; et illud dicitur formaliter fictio. Ratione ergo primi, impeditur ne absolutio conferat gratiam, quia quamdiu non pœnitet de peccatis, non confertur ei gratia; sed ratione istius actus, ut sic, non impeditur formaliter. Et ideo fictio, formaliter loquendo, non impedit quin conferatur ei gratia; sed illud quod est materia fictionis. Et, propter hoc, quando recedit materia fictionis, scilicet quod pœnitebit de peccatis præteritis, tunc recedit fictio totaliter, et recipiet gratiam. Et ideo non oportet quod fictionem confiteatur. Nec etiam oportet quod dicat, *Confessus fui alias; et non fui contritus*: quia hoc non est novum peccatum, sed aliqua circumstantia peccati, quæ, ut admiscetur confessioni, non mutat in aliud genus peccati; et sic ex nulla parte necessarium est eam confiteri. » — Hæc Bernardus.

Ad quintum dicit quod Godofridus male solvit ad rationes alterius partis, licet ille non sint multum efficaces. Unde, quoad solutionem *primæ*, dicit quod « pœnitentia sacramentalis non habet efficaciam suam sine contritione, vel præsentem, vel præteritam, vel futuram. Unde sciendum quod in sacramento pœnitentie, sicut in aliis, est aliquid quod est sacramentum tantum, sicut illud quod agitur exterius inter confitentem et confessorem; et est aliquid quod est res sacramenti tantum, sicut gratia, per quam remittuntur peccata, vel remissio peccatorum, quod idem est; et est ibi aliquid quod est res et sacramentum; et hoc non potest esse nisi dispositio quedam, quæ fit in anima per absolutionem, sicut per baptismum character. Et hæc dispositio sufficit. Quod autem sufficiat ad remissionem peccatorum, et quod oporteat Godofridum hoc ponere, probatur per ea quæ iste dicit hic. Dicit enim quod oportet, ad hoc quod sit vera confessio, quod peccator sit contritus, vel attritus: ita quod videtur, secundum eum, sufficere ad valorem confessionis quod peccator sit attritus. Sed attritio in hoc differt a contritione, quod (x) contritio non est sine gratia, quia importat sufficientem displicentiam de peccato; attritio autem non est cum gratia, quia non importat sufficientem displicentiam, sed aliqualem. Tunc ergo arguo: Aut confessio quæ fit cum attritione, absolutione habita, valet; aut non. Iste dicit quod valet. Sed non valet pro tempore absolutionis. Ergo post, vel nunquam valet. Si postea valeat, quero per quid. Oportet enim ponere aliquid in attrito, quod remaneat post absolutionem; quia absolutio præterita, ut præterita, nihil est, sed ut aliquem effectum dimittit; qui non potest esse nisi dispositio illa quam ponunt alii. Et ideo, etiam per dicta istius, oportet ponere necessario istam dispositionem. Ita quod hic sunt due

(x) *id.* — Om. Pr.(x) *quod.* — quia Pr.

rationes quare oportet ponere hanc dispositionem. Una est, quia est sacramentum et res sacramenti. Alia, quia iste dicit quod confessio valet attritis; et certum est quod non valet eis pro tempore illo ad remissionem culpæ, sed pro tempore alio; quod non posset facere, nisi aliquem effectum in attrito dimitteret. — Item, ad maiorem evidentiam prædictorum, oportet probare contrarium ejus quod iste dicit hic, quod scilicet peccator fictus, vel non contritus, non sit materia conveniens confessionis vel absolutionis. Quod autem peccator non contritus possit esse materia in sacramento pœnitentiæ, ita scilicet quod sit suscipiens in quantum peccator, patet: quia alius non potest recipere absolutionem cum effectu, nisi peccator; materia autem sunt peccata proprie; tamen, non faciendo vim, dicamus peccatorem, sicut ipse innuit, materiam pœnitentiæ. Quod non sit necessarium eum esse contritum, patet. Quia minister cujuslibet sacramenti debet cognoscere materiam sacramenti quod ministrat, aliter male posset ei formam applicare. Sed si peccator contritus, in quantum contritus, esset materia hujus sacramenti, non autem (x) peccator, in quantum peccator, nunquam minister hujus sacramenti sciret vel cognosceret materiam sacramenti sui: quia in eo non est scire quis sit contritus; tum quia contritio est de interioribus, quæ non subsunt iudicio hominis, etiam in foro pœnitentiæ, nisi in quantum exterius patefiunt; tum etiam quia, ex quo sponte dicit peccata sua, et non apparent exterius signa in contritionis (quia tunc non deberet eum absolvere), non debet judicare eum in contritum. Et ideo necesse est ponere quod peccator, in quantum sponte confitetur peccata sua, sit materia illius sacramenti, et non in quantum contritus. Ex quo patet causa dicti, quod, cum sacerdos sit sufficiens minister, et forma debita, et peccator sit materia, in quantum sponte confitetur peccata sua, patet quod in tali confessione est verum sacramentum. Et ideo non tenetur iterum confiteri. »

Contra secundam solutionem sic dicit: « Simplex narratio peccati facta per modum confessionis cui debet fieri, et sicut confessio, sufficit non solum ad implendum præceptum Ecclesiæ, sed Dei. Quia Deus, licet det præceptum de confessione per Jacobum (cap. 5, v. 16), *Confitemini alterutrum peccata vestra*; tamen patet quod dat præceptum ut confessio fiat homini. Et ideo ad nihil extendit se confessio, nisi quod potest subesse iudicio hominis. Hominis autem iudicio non subest utrum aliquis sit contritus vel non contritus, nisi expresse diceret confitens se non esse contritum, ita quod diceret se non pœnitere de peccatis, vel non velle (z) cavere in posterum, vel etiam nisi per facta evidentia osten-

deret se non esse contritum; in quibus casibus, sacerdos, qui non solum habet claves aperiendi cœlum, sed etiam claudendi, non debet eum absolvere. Ergo, dummodo offerat se sacerdoti ad modum pœnitentis, dicendo peccata sua, hoc sufficit ad omnem confessionem, quæ debet fieri homini, sive præcepto divino, sive ecclesiastico. — Item, quod dicit, quod confessio non est integra in isto casu, — ostensum est contrarium: quia non pœnitere de peccato, non dicit peccatum aliquod per se, sed circumstantiam peccati; quæ etiam nova non est quando confitetur, cum etiam prius fuerit non pœnitens. Si autem fuisset pœnitens et contritus ante confessionem, et nihilominus in confessione non pœniteret de peccatis de quibus prius pœnituit, tunc ex mala voluntate sua committeret novum peccatum, quia de novo haberet complacentiam in malo. Et, in tali casu, bene oporteret confiteri peccatum: verbi gratia, *Habui complacentiam et in hoc et in illo, et placuit mihi quod feceram*. Unde sic debet confiteri in tali casu, supposito quod contritio præcessit, et quod ipse sciverit eam præcessisse; quod est impossibile. Et ideo semper regulariter dicendum est quod nunquam istam impenitentiam, quæ non est nisi circumstantia peccati, in aliud genus non trahens, non tenetur confiteri. »

Contra tertiam solutionem dicit quod « sacramenta novæ legis sunt signa alicujus quod imprimatur per ea quando rite suscipiuntur, etiam non impediante fictione. Unde absolutio significat illam dispositionem, quæ operatur remissionem peccatorum, nisi sit impedimentum. »

Hæc sunt responsiones Bernardi ad argumenta Godofridi. In quibus, licet multa bene dicta sint, tamen aliqua falsa dicit. Primum est, quod fictio confitentis in nullo casu sit novum aut speciale peccatum, sed sola circumstantia, quæ non trahit in aliud genus peccati, nisi in casu quem ponit impugnando penultimam solutionem Godofridi. Hoc enim falsum est: quia ille qui, cum complacentia peccati præteriti, vel cum proposito in futurum peccandi, confitetur, dato quod tales actus interiores habuerit antequam confiteretur, tamen, quia cum talibus actibus accedit ad sacramentum pœnitentiæ, novum peccatum committit, quod potest reduci ad speciem vel genus sacrilegii, sicut dicit sanctus Thomas in suo simili, 3 p., q. 80, art. 4; ubi querit: Utrum peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, peccet? Et in principali responsione sic dicit: « In hoc sacramento, sicut in aliis, illud quod est sacramentum, est signum ejus quod est res sacramenti. Duplex autem est res hujus sacramenti: una quidem quæ est significata et contenta, scilicet ipse Christus; alia autem est significata et non contenta, scilicet corpus Christi mysticum, quod est societas sanctorum. Quicumque ergo hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso significat

(x) autem. — Om. Pr.

(z) velle. — Om. Pr.

se esse Christo unitum, et membris ejus incorporatum; quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet in peccato mortali. Et ideo manifestum est quod quicumque cum peccato mortali hoc sacramentum sumit, falsitatem in hoc sacramento committit. Et ideo incurrit in hoc sacrilegium, tanquam sacramenti violator. Et, propter hoc, mortaliter peccat. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit: « Maxima bona Augustinus (*de Libero Arbitrio*, lib. 2, c. 19) intelligit virtutes animæ, quibus nullus male utitur, quasi principiis mali usus; utitur tamen eis aliquis male, quasi objectis mali usus, ut patet in his qui de virtutibus superbiunt. Ita et hoc sacramentum, quantum est ex se, non est principium mali usus, sed objectum. Unde Augustinus (tract. 62 in Johan.) dicit: *Multi indigne accipiunt corpus Domini. Per quod docemur quam (x) cavendum sit accipere bonum. Ecce enim factum est malum, dum male accipitur bonum; sicut e converso Apostolo (z) factum est bonum, cum bene accipitur malum*, scilicet cum stimulus Satanae patienter portatur. » — Hæc ille. — Similia dicit, q. 69, art. 9, in solutione tertii, in materia de baptismo. Similia dicit, 4. *Sentent.*, dist. 9, q. 1, art. 3, in solutione primæ et secundæ questionum. Sic dico, in proposito, quod, cum accedens ad penitentia sacramentum ostendat se penitere de peccatis, et velle Deo reconciliari, et satisfacere, si talis sit positive et scienter fictus, utpote quia recolit se complacere in præterita culpa, vel nullam de illa displicentiam habere, aut recolit et actu considerat se proponere peccare in futurum mortaliter, vel non habere propositum abstinendi a peccato mortali, vel nolle satisfacere Deo, nec injunctam penitentiam adimplere, talis committit mendacium facti, et sacrilegium, et violationem sacramenti; et sic noviter peccat, nova specie peccati.

Secundum falsum quod dicit Bernardus, est quod talis fecte accedens ad sacramentum penitentia committat novam circumstantiam peccati, et aggravationem peccati, et nullo modo committat novum peccatum, nec aliquo modo noviter peccet. Istud enim videtur implicare contradictionem quod aliquis noviter augeat peccatum suum, et aggravet illud, et quod in tali nova aggravatione et augmentatione nullo modo noviter peccet, nec noviter sit culpabilis; vel quod correspondeat sibi novus gradus poenæ, et tamen nullo modo committat novum peccatum, aut culpam, aut gradum culpe. Unde quicumque meretur novum gradum poenæ, committit novum gradum culpe, et consequenter novam culpam, quia quilibet novus gradus culpe est nova culpa aliquo modo.

Tertium falsum quod dicit, est quod, si talis fictus asserat se esse non fictum, vel se esse contritum, non ideo impeditur fructus confessionis, nec peccat mortaliter, quia non mentitur mendacio pernicioso in detrimentum alterius. Hoc siquidem falsum est: quia, licet in tali casu suum mendacium non noceat alteri, tamen nocet sibiipso, et cedit in contemptum et violationem sacramenti, et irreverentiam Dei et Ecclesie.

Quartum falsum quod dicit, est quod omne mendacium facti sit levius quolibet mendacio verbi. Hoc siquidem falsum est; quia multa mendacia facti sunt peccata mortalia, et multa mendacia dicti sunt venialia.

Quintum falsum quod dicit, est quod non omnis hypocrisis sit peccatum. Hoc enim falsum est, prout ostendit sanctus Thomas, 2^a 2^æ, q. 111. Nam, in primo articulo questionis, ostendit quod omnis simulatio est peccatum; et, in secundo, ostendit quod omnis hypocrisis est simulatio, qua peccator simulat personam justi. Idem ponit, 4. *Sentent.*, dist. 16, q. 4, art. 1, ubi probat quatuor conclusiones. Prima est, quod omnis hypocrisis est peccatum; secunda, quod hypocrisis est speciale peccatum mortale; tertia, quod hypocrisis quandoque est peccatum mortale; quarta, quod hypocrisis directius impedit effectum penitentia quam alia peccata, quia semper excludit rectam intentionem actuum penitentia. Quando autem sit mortale peccatum, ostendit ibidem, in solutione tertiæ questionum, dicens: « Hypocrisis habet eandem rationem peccati sicut et mendacium. Mendacium autem non semper est peccatum mortale, sed quando (x) est perniciosum. Et similiter hypocrisis non semper est peccatum mortale, sed quando est perniciosa, cadens (z) in nocumentum alterius personæ, dum, propter creditam sanctitatem, alium defraudat re quam habet vel habere deberet; aut in nocumentum fidei et Ecclesie, dum, propter sanctitatem creditam de ipso, ei contra fidem et Ecclesiam creditur. » — Hæc ille. Sed, in 2^a 2^æ, q. 111, art. 4, sic dicit: « In hypocrisi sunt duo: scilicet defectus sanctitatis, et simulatio illius. Si ergo ille dicatur hypocrita, ejus intentio fertur ad utrumque, uti scilicet aliquis non curet sanctitatem habere, sed solum apparere (sicut consuevit accipi in Sacra Scriptura), sic manifestum est quod est peccatum mortale: nullus enim privatur totaliter sanctitate, nisi per peccatum mortale. Si autem dicatur hypocrita ille qui intendit simulare sanctitatem, a qua privatur per peccatum mortale, tunc, quamvis sit in peccato mortali, ex quo privatur sanctitate vite, non tamen semper ipsa simulatio est ei in peccatum mortale, sed quandoque veniale. Quod discernen-

(x) *quam*. — *quod non* Pr.
(z) *Apostolo*. — *a populo* Pr.

(x) *quando*. — *quandoque* Pr.
(z) *cadens*. — *cadens* Pr.

dum est ex fine : qui, si repugnat charitati Dei vel proximi, erit peccatum mortale; puta cum simulat sanctitatem ut falsam doctrinam disseminet, vel ut adipiscatur ecclesiasticam dignitatem indignus, vel quaecumque alia temporalia bona, in quibus finem constituit. Si vero finis intentus non repugnat charitati, erit veniale; puta cum aliquis in ipsa fictione delectatur; de quo dicit Philosophus, 4. *Ethico-rum* (cap. 7), quod *magis videtur vanus quam malus*. Eadem enim ratio est de mendacio et simulatione. Contingit tamen quod aliquis simulat perfectionem sanctitatis, quae non est de necessitate salutis; et talis simulatio nec semper est peccatum mortale, nec semper est cum peccato mortali. — Haec ille. — Ex quibus apparet quod hypocrisis est peccatum mortale quando est perniciosa : puta eedens in detrimentum alterius personae, vel Ecclesiae, vel fidei, vel Dei. Cum ergo fiete confitens, fictione positiva superius expressa, quantum in se est, detrimentum inferat ministro Dei et sacramento Dei, cuius vel quorum effectum impedit, contemnat etiam Deum in suo sacramento, detrimentum etiam inferat sibiipso, quem tenetur plus quam proximum diligere, privando vel excludendo vel impediendo habitum charitatis et gratiae, et peccatorum mortalium remissionem, sine quibus non est salus ipsi; constat quod sua fictio, simulatio et hypocrisis est peccatum mortale, utputa mentacium perniciosum existens. Nec debet dici mendacium officiosum, cum nulli prosit, nec prodesse possit.

Sextum falsum, est quod talis confessio est integra, facta cum tali positiva fictione scienter.

Septimum, est quod taliter confessus non teneatur confiteri peccata prius confessa, nec ipsam fictionem, plus quam peccata venialia.

Octavum, est quod taliter fictus non impediatur ab effectu ultimo sacramenti per formale fictionis, scilicet per indignum accessum ad sacramentum et abusum ejus, sed solum per materiale fictionis, quod est non poenitere de peccatis.

Nonum falsum, est quod attritio cum sacramento, vel sacramenti susceptione, in nullo casu sufficiat, pro tempore susceptionis sacramenti, ad remissionem peccatorum, sed solum post susceptionem ejus. Videtur enim velle quod sacramentalis absolutio nunquam de attrito efficiat contritum, quod falsum est.

Decimum est, quia videtur velle quod materia sacramenti poenitentiae sit peccator spontanee confitens peccata, et quod non requiratur ad propriam materiam sacramenti contritio, nec attritio, nec aliqua displicentia de peccato. Hoc enim falsum est : quia, licet ad veritatem sacramenti non requiratur in confitente contritio, requiritur tamen aliqua displicentia de peccatis quae confitetur, vel in singulari, vel in speciali, vel in generali.

Undecimum falsum, est quod talis fiete confessus, regulariter, et in omni casu, sit absolutus a praeepto Ecclesiae et Dei, sine quacumque distinctione. Unde super hoc Petrus de Palude (dist. 17, q. 7) ponit quinque opiniones; et in ultima, quae est sua, sic dicit : « Talis liberatur a praeepto Ecclesiae, ita quod ante annum illum non teneatur confiteri, sive dicat fictionem illam, sive non, dum tamen dicat omnia alia peccata sua. Quia Ecclesia non potest praecipere nisi actum exteriorum; nec potest praecipere aliquam satisfactionem, nec poenam imponere pro actu interiori. Unde quando dicitur quod confiteatur omnia peccata sua, quoad peccata cordis est consilium, sed quoad exteriora est praeeptum. — Si dicatur : Ecclesia non praecipit illud quod est malum, quia praeepta boni legislatoris dantur de actibus virtutum; — dicendum quod confessio et absolutio in fieto non sunt mala de se, sed propter circumstantiam fictionis. Et ideo confessio (x) secundum se est in praeepto; et, quoad substantiam facti, liberatur a praeepto humano, quod non potuit concludere privationem fictionis, sicut nec fictionem prohibere : sicut si eleemosyna est in praeepto, et fiat propter hypocrisim, dum tamen homo velit se aquitare a praeepto, et cum hoc placere mundo, liberatur a praeepto. Sciendum est autem quod praecipere confiteri, legem condendo, non est praeeptum fori poenitentialis effective, licet sit de illo foro materialiter et objective, sicut dare indulgentias. Unde non potest intelligi praeeptum de confitendo quoad peccatum cordis (y); sed de foro poenitentiae potest confessor injungere quod frequenter confiteatur de interioribus de quibus se ei submittit. — Ad illud autem quod objicitur a quibusdam, quod Ecclesia potest praecipere actum interiorum, ratione exterioris, quando sine primo non habet effectum; sicut qui potest praecipere lectionem, potest praecipere meditationem, etc.; — dicendum est quod non oportet; sed, eo ipso quod homo praecipit mihi lectionem, Deus, qui praecipit mihi obedire, praecipit mihi meditationem, sine qua non possum legere. Si autem dicatur quod Ecclesia praecipit alicui contrahere matrimonium, quod non est sine consensu, et per consequens consensum, alias ei obediret qui tantum per verba contraheret, et excommunicationem evaderet; — dicendum quod non est simile. Quia, sicut Ecclesia de peccatis confessis, licet cordis, quia jam sibi subduntur, dat indulgentias; sic, postquam aliquis promisit alicui ducere eam in uxorem, obligatus est ad actum interiorum, ex facto quod Ecclesiae subjacet. Unde (z), ratione contractus, quo obligatus est ad actum interiorum, Ecclesia cogit eum ad illum : sicut si quis

(x) confessio — Om. Pr.

(y) peccatum cordis. — potestatem ordinis Pr.

(z) de — Ad. Pr.

solo corde vovisset, Ecclesia ad illius voti observantiam non cogeret; si autem ore, tunc sic. Hic autem iste non se obligavit ad penitendum interius, promissione quæ subiaceat Ecclesiae: quia, licet in baptismo abrenuntiaverit Satanae, et professus sit religionem christianam, non tamen obligavit se Ecclesiae ad obediendum, nisi in illis quæ sunt sibi commissæ; et hæc sunt exteriora: sicut religiosus non potest cogi nisi ad ea quæ ex regula et constitutionibus habent prelati imponere, ad quæ se obligavit, non ad plura, nisi prout sunt in casu necessaria ad illa. — Cum autem adducitur dictum legis, quod *cum alicui aliquid committitur, etiam committitur illud sine quo exequi non potest, etsi alias non competat* (z), etc.: — dicendum quod, commissâ jurisdictione, facile committuntur illa quæ sunt ad hoc necessaria, quando sunt talia quæ solent alias expresse committi. Talia autem non sunt actus interiores, quorum iudicium Deus homini prohibuit, nisi in foro conscientie. Et ideo, quamvis non possit præcipere confessionem de peccato occulto exteriori in foro exteriori, potest tamen præcipere confessionem de illo in foro interiori. Ecclesia enim habet præceptum in foro exteriori ad bene ordinandum utrumque forum; sed quia actus interior omnino subterfugit forum exterius, etiam si de ipso constaret (quia si quis confitetur se consensisse in homicidium, non propter hoc posset excommunicari, sicut nec decollari), inde est quod de actu interiori non potest Ecclesia ferre præceptum, nec respectu fori penitentialis, nec judicialis. Sed de actu exteriori omnino occulto, quod ipsa posset punire, si ei constaret (puta per confessionem ejus qui solus est sibi conscius, quod aliter non potest ei constare), ipsa non potest facere præceptum in iudicio exteriori, illa scilicet ut cogatur fateri veritatem; quia jure divino prohibetur de tali occulto inquirere, cum accusatio vel clamorosa insinuatio debeat præcedere, licet in communi possit excommunicare eum qui hoc fecerit; sed de isto actu potest dare præceptum exequendum (a) in foro penitentiali. Sed de ipsa interiori penitentia nullo modo videtur posse præceptum dare; quia nullo modo cadit sub ejus præcepto, nec quod talis interior penitentia habeatur, nec quod aliquis de ejus fictione confiteatur. — Hæc Petrus. — Ex quibus patet quod confiteri cum penitentia interiori non est præceptum Ecclesie, sed Christi; et similiter, confiteri fictionem internam, sicut et alia peccata cordis, licet non sit præceptum Ecclesie, est tamen præceptum Dei. Similiter, dico quod, licet accedere cum fictione ad sacramentum baptismi, vel penitentiae, vel alia, non sit prohibitum præcepto Ecclesie, est tamen prohibitum præcepto Christi prohi-

bentis hypocrisis quæ est peccatum mortale; non tamen prohibet illam quæ est venialis.

Alia vero quæ dicit Bernardus, possunt stare. Ideo argumenta quæ ipse solvit inconvenienter, solvenda sunt ex dictis Petri de Palude, potissime in solutione ad quartum Durandi superius recitatis, ut patet.

Ad argumentum contra questionem (z), respondet sanctus Thomas, presenti distinctione, q. 3, art. 4, q^{da} 1, in solutione secundi, dicens quod « contritio et satisfactio fiunt Deo; sed confessio fit homini. Et ideo de ratione contritionis et satisfactionis est quod homo sit Deo per charitatem unitus; non autem de ratione confessionis. » — Hæc ille.

Sed contra hoc arguit Petrus de Palude (dist. 17, q. 8), dicens: « Contra verba quæ ponit Thomas, videtur quod (c), si contritio et satisfactio, quia fiunt Deo, requirunt quod homo qui ista facit, sit unitus Deo; sic confessio, quia fit homini, requirit quod sit unitus homini. Et si prima unio debet esse per charitatem, pari ratione, secunda. Nisi dicatur sic: quod Deus, qui videt dispositionem, non inducit formam nisi in materiam bene dispositam; sed homo, qui non videt cor, vel si ei dicitur, facit quod suum est, intendens facere quod facit Ecclesia; sive erret (c) in facto (et tunc non peccat), quia alius cui tenetur credere, non confitetur fictionem; sive erret (z) in jure, quia alius confitetur eam, et iste nihilominus absolvit, abutens clave; tamen, ex quo intendit absolvere, et verum sacramentum conferre, videtur quod conferat; et si tunc non habet effectum, propter illius indispositionem, habebit tamen postea, vel ex pactione Dei, vel ex dispositione remanente. — Et si dicatur quod non est sacramentum, quia (c), licet habeat veram formam, non tamen veram materiam, quæ est peccator contritus, sicut materia matrimonii homo consentiens; dicendum quod quando sua fictio non sibi occurrat ut confitenda, tunc non est confessio dimidiata; et quando fictionem suam dicit cum aliis peccatis, est confessio integra; et sic materia perfecta, cui potest imprimi forma. Quod si fiat, verum sacramentum erit, quamvis fieri non debeat: sicut homo sacerdos habens hostiam super altare pollutum, non deberet quidem celebrare; sed; si proferret verba, vera Eucharistia esset. Peccator enim est materia, sed immunda, nisi sit saltem attritus; vel confessio sine attritione est materia immunda (z). Et tale

(z) questionem. — conclusionem Pr.

(c) qual. — quia Pr.

(c) erret. — erretur Pr.

(c) erret. — erretur Pr.

(c) quia. — ergo Pr.

(z) Peccator enim est materia, sed immunda, nisi sit saltem attritus, vel confessio sine attritione est materia immunda — et sufficit, ut quidam dicunt Pr.

(z) ff., De jurisdictione, l. Cuius jurisdictione

(a) exequendum. — exequendo Pr.

sacramentum non valet ad remissionem culpae nec poenae pro tunc; sed, recedente fictione, valet ad utrumque, vel ex pactione, vel ex ornatu disponente sicut character, etiamsi contritio ponatur pars essentialis poenitentiae sacramenti: quia sicut satisfactio, quae ordine naturae debet sequi confessionem et contritionem, aliquando praecedit confessionem, et sufficit, ita ut non teneatur Deo amplius satisfacere. (puta quia contritio delevit poenam; in quo casu, si constaret sacerdoti, nullam poenitentiam injungere deberet, sicut nec baptizato; vel si tantam poenitentiam fecit post contritionem, proprio motu, quod videatur satisfaciens confessori, non injunget aliam); aliquando autem praecedit contritionem, ut quando facta est in peccato mortali, et est talis quod aliquid demit de substantia (puta quia tota poenitentia erit in eleemosynis, quas erogavit in peccato, postea conteritur, gratas habens eleemosynas quas fecit peccator), et sufficit, ut quidam dicunt (x); sic, e converso, licet contritio debeat praecedere confessionem et absolutionem, si tamen sequitur, sufficit ad habendum tunc fructum. » — Haec Petrus.

Mihi breviter videtur dicendum, quod, pro tempore absolutionis (b), non sit verum sacramentum poenitentiae, nec integrum, si confitens non habet, tempore quo confitetur, nec pro tempore quo absolvetur, ullam displicentiam de peccato: quia, in hoc casu, non est vera nec integra nec sufficiens materia sacramenti, ut prius dictum est. Si autem habet aliquam displicentiam de peccato, quae tamen non attingit ad rationem contritionis, nec secundum se, nec cum sacramento, nihilominus est verum sacramentum, sed non perfectum in se et in suo effectu; quam tamen ultimam perfectionem dabit sibi contritio, si postea sequatur. Si autem, nec tempore confessionis, nec tempore absolutionis, affuit attritio, nec qualiscumque displicentia de peccato, tunc nulla contritio sequens faciet, nec integrabit, nec perficiet praecedens sacramentum, quod nullum fuit; sed aliunde poterit esse saluifera, puta ex desiderio futuri sacramenti.

Et haec de questione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

(x) supplett. ut quidam dicunt. — est materia, sed omnimoda, nisi sit saltem attritus; vel confessio sine contritione est materia omnimoda Pr.

(b) absolutionis. — absolutio Pr.

DISTINCTIO XVIII.

QUAESTIO I.

UTRUM CONFESSIO NON INTEGRA POSSIT ALIQUID VALERE AD SALUTEM

CIRCA decimam octavam distinctionem, et finem precedentis, quaeritur: Utrum confessio non integra possit aliquid valere ad salutem.

Et arguitur quod sic. Quia sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis, nisi propter absolutionem. Sed quandoque sacerdos qui audit confessionem, potest de aliquibus peccatis absolvere, et non de omnibus. Ergo ad minus in tali casu non oportet quod confessio sit integra.

In oppositum arguitur. Quia hypocrisis est impedimentum poenitentiae. Sed dividere confessionem ad hypocrisim pertinet, ut Augustinus (*De vera et falsa poenitentia* (x), cap. 15) dicit. Ergo confessio debet esse integra, sic ut omnia peccata uni sacerdoti quis confiteatur.

In hac questione erunt tres articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio: Quod confessio debet sic esse integra, ut homo confiteatur uni omnia peccata quae habet in memoria.

Hanc ponit sanctus Thomas, 4. *Sentent.*, dist. 17, q. 3, art. 4, in solutione secundae quaestiunculae, ubi sic dicit: « In medicina corporali oportet quod medicus non solum unum morbum, contra quem medicinam dare debet, cognoscat; sed etiam universaliter totam habitudinem ipsius infirmi, eo quod unus morbus ex adjunctione alterius aggravatur, et medicina quae uni morbo competeret, alteri nocuum praestaret. Et similiter in peccatis: quia unum aggravatur ex adjunctione alterius; et illud quod uni peccato est conveniens medicina, alteri incentivum praestaret, cum quandoque aliquis con-

(x) Hoc opus non est Augustino attribuendum.